

Drabińska, Danuta

Stan organizacyjny i zadania wyższych szkół ekonomicznych w Polsce w latach 1945-1955

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 41/2, 89-104

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Danuta Drabińska
(Warszawa)

STAN ORGANIZACYJNY I ZADANIA WYŻSZYCH SZKÓŁ EKONOMICZNYCH W POLSCE W LATACH 1945–1955

Podstawą odbudowującego się po wojnie wyższego szkolnictwa ekonomicznego były jego przedwojenne formy organizacyjne, prawne i kadrowe. Do 1939 r. ekonomistów kształcono w uniwersytetach, akademiach handlowych, wyższych szkołach handlowych i na wydziałach akademii politycznych oraz w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Ośrodki uniwersyteckie kształcenia ekonomistów znajdowały się w Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Warszawie, Wilnie i Lwowie. Uczelniami wyższymi kształcącymi ekonomistów w Warszawie były także Szkoła Główna Handlowa, Akademia Nauk Politycznych oraz Wolna Wszechnica Polska, która miała filię w Łodzi. Na terenie Polski działały: Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych w Katowicach, Akademia Handlowa w Krakowie i Poznaniu, Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego we Lwowie i Szkoła Nauk Politycznych w Wilnie. Ogólnie do czasu wybuchu II wojny światowej funkcjonowało 15 placówek kształcenia ekonomistów, w tym 6 kierunków lub sekcji w ramach uniwersytetów oraz 5 wyższych szkół ekonomicznych¹. Ciągłość kształcenia ekonomistów utrzymana była częściowo w okresie okupacji w ramach Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich² oraz konspiracyjnej Szkoły Głównej Handlowej, funkcjonującej głównie pod szyldem Miejskiej Szkoły Handlowej, a po Powstaniu Warszawskim kontynuującej działalność w postaci Tajnych Kursów Handlowych w Częstochowie³. Problematykę ekonomiczną wykładano także w konspiracyjnej Szkole Nauk Politycznych, Studium Kolonialnym w Warszawie i na tajnych kompletach Wolnej Wszechnicy Polskiej⁴. W grudniu 1943 r. książkę profesor Piotr Kalwa uruchomił w Kielcach tajne nauczanie na Wydziale Prawa

i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wydział ten reaktywował oficjalną działalność 3 listopada 1944 r. w wyzwolonym Lublinie⁵. Po wojnie w wyniku zmiany granic Polska utraciła ośrodki wileński i lwowski.

Po zakończeniu wojny Minister Oświaty Stanisław Skrzeszewski powołał w maju 1945 r. Komisję Programową dla Wyższych Szkół Ekonomiczno-Handlowych, która opracowała projekt utworzenia sześciu ośrodków kształcenia ekonomistów w ramach wyższych szkół ekonomiczno-handlowych. W projekcie zakładano odtworzenie ośrodków w Warszawie, Krakowie, Poznaniu i Katowicach. Zadanie kształcenia ekonomistów z dziedziny handlu zagranicznego przejąć miała planowana Akademia Handlu Zagranicznego w Gdańsku. Zakładano również, że Akademia Handlowa w Krakowie przekształcona zostanie w Akademię Administracji Gospodarczej, Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych w Katowicach w Akademię Administracji Przemysłu, a Szkoła Główna Handlowa w Warszawie w Szkołę Główną Gospodarstwa Narodowego z filią w Łodzi. Projektu tego nie zrealizowano, gdyż zdaniem środowisk naukowych nie był on dostosowany do nowych warunków terytorialno-gospodarczych Polski. Ze względów politycznych i gospodarczych zainteresowane środowiska naukowe proponowały utworzenie wyższych szkół ekonomicznych na Ziemiach Odzyskanych. Wskazywano Wrocław i Szczecin jako potencjalne ośrodki kształcenia nowych kadr dla gospodarki, przed którą stanęło zadanie ekonomicznego zintegrowania tych ziem z pozostałą częścią kraju⁶.

Tymczasem odbudowa sieci wyższego szkolnictwa ekonomicznego odbywała się spontanicznie bez oczekiwania na ostateczne skryształizowanie się koncepcji tworzonych w Ministerstwie Oświaty. Poszczególne ośrodki rozpoczynały zajęcia dydaktyczne w sukcesywnie uruchamianych uczelniach. Od lutego 1945 r. działało w Katowicach Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych⁷. W marcu 1945 r. wznowiła wykłady Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, która uruchomiła w lipcu 1945 r. filię w Łodzi oraz stworzyła bazę do uruchomienia 9 października 1945 r. Wyższej Szkoły Administracji Handlowej w Częstochowie⁸. W kwietniu 1945 r. wznowiły działalność Akademie Handlowe w Krakowie i Poznaniu⁹. W październiku 1945 r. utworzono Wyższą Szkołę Handlu Morskiego w Gdyni z siedzibą w Sopocie¹⁰, zrezygnowano natomiast z tworzenia uczelni w Gdańsku. Od 1946 r. rozpoczęto proces uruchamiania wyższych szkół ekonomicznych na terenach Ziemi Odzyskanych. W 1945 r. w Olsztynie powstało Towarzystwo Wyższej Szkoły Prawno-Ekonomicznej, które w oparciu o kadry z ośrodka wileńskiego próbowało utworzyć w tym mieście wyższą uczelnię, kształcąca prawników i ekonomistów. W 1946 r. uczelnia ta powstała w postaci filii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu¹¹. Pracownicy byłej Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie utworzyli Towarzystwo Popierania Nauk Ekonomicznych we Wrocławiu, które urzeczywistniło ideę powołania Wyższej Szkoły Handlowej

w tym mieście na przełomie lat 1946 i 1947¹². Od 1946 r. działał Szczeciński Oddział Akademii Handlowej w Poznaniu¹³.

Kształcenie ekonomistów reaktywano także na wszystkich uniwersytetach, znajdujących się w obrębie nowego terytorium Polski. Spuściznę Uniwersytetu Stefana Batorego przejął Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, na którym utworzono Wydział Prawno-Ekonomiczny, a z inicjatywy środowiska naukowego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie powstał Uniwersytet we Wrocławiu, na którym studia ekonomiczne odbywały się w ramach Wydziału Prawno-Administracyjnego. Wydział Prawno-Ekonomiczny utworzono też w, podniesionej po wojnie do rangi ośrodka uniwersyteckiego, Łodzi. Sieć placówek kształcących ekonomistów powiększyła się we wrześniu 1945 r. o Wydział Spółdzielczy nowo powołanej w Łodzi Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego. Ekonomistów kształcono nadal w reaktywowanej po wojnie Akademii Nauk Politycznych w Warszawie oraz jej filii w Sopocie. W latach 1945–1947 istniało w Polsce 19 ośrodków kształcenia ekonomistów w tym 7 uniwersyteckich, 7 wyższych szkół ekonomicznych, 2 filie uczelni ekonomicznych oraz 3 wydziały innych szkół wyższych¹⁴.

Tradycyjny podział kształcenia ekonomistów w wyższych szkołach handlowych i w sekcjach ekonomicznych, usytuowanych głównie przy Wydziałach Prawnych uniwersytetów, odwoływał się do roli i zadań ekonomistów w życiu gospodarczym i społecznym kraju. Uniwersytety kształciły teoretyków myśli ekonomicznej oraz prawników znających zagadnienia prawa gospodarczego i finansowego. Absolwenci sekcji ekonomicznych uniwersytetów zostawali badaczami teoretycznych aspektów życia gospodarczego lub konsultantami prawnymi osób, zajmujących się praktyczną działalnością gospodarczą.

Praktyków, kształtujących gospodarczą rzeczywistość poprzez czynne uczestnictwo w życiu gospodarczym kraju, kształciły wyższe szkoły handlowe. W nich zgłębiali wiedzę przyszli przedsiębiorcy, kupcy, handlowcy, osoby prowadzące prywatne firmy lub płatni zarządcy firm prywatnych, komunalnych, spółdzielczych i państwowych. Uczelnie handlowe, bazując na akademickiej wiedzy teoretycznej, uczyły technik sprawnego poruszania się w świecie sprzecznych interesów ekonomicznych różnych grup i jednostek, działających w społeczeństwie. Uczelnie handlowe kształciły w zakresie umiejętności niezbędnych przy podejmowaniu samodzielnej działalności gospodarczej, podczas gdy sekcje ekonomiczne uniwersytetów koncentrowały się na ukazywaniu pozycji ekonomii w szerokim kontekście nauk społecznych. Po wojnie podział na nauki ekonomiczne i handlowe rozumiano w kontekście podziału na ekonomię społeczną i ekonomię przedsiębiorstw. Był to podział uproszczony, gdyż w rzeczywistości linia podziału biegła wewnątrz zarówno nauk ekonomicznych, jak i handlowych. Nauki społeczne wykładano w coraz szerszym zakresie w akademiach i wyższych szkołach handlowych, a elementy ekonomiki przedsiębiorstw zawierały wykłady z księgowości prowadzone w Uniwersytecie Łódzkim czy wykłady z naukowej

organizacji pracy na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Podział na nauki ekonomiczno-społeczne i handlowe utożsamiano także, niekiedy, z podziałem na nauki o gospodarstwie społecznym i prywatnym. Zaczął on zanikać w świetle kompleksowego ujęcia narodowego planu gospodarczego, zawartego w ustawie o Trzyletnim Planie Odbudowy Gospodarczej oraz w dalszych projektach długoterminowego planowania gospodarczego, obejmującego swym zasięgiem całość spraw gospodarczych i społecznych kraju. Przemiany ustrojowe powodowały zatarcie dotychczasowych kryteriów podziału na nauki ekonomiczne i handlowe¹⁵.

Istota podziału na nauki ekonomiczne i handlowe na szczeblu akademickim uwidaczniała się w metodach kształcenia, stosowanych w obu typach uczelni. Akademie handlowe powstawały w oparciu o wzory zachodnie, nastawione były od początku istnienia na nauczanie metodą ćwiczeń i samodzielnej pracy studenta w ramach seminariów. Konieczność nawiązywania w przyszłości kontaktów handlowych oraz literatura przedmiotu powstała na Zachodzie wymagały od studentów dobrej znajomości języków obcych. Połowę zajęć na studiach stanowiły przedmioty specjalistyczne, związane z wykonywaniem przyszłego zawodu. Zwracano również uwagę na warsztat pracy naukowej. Od studentów chcących otrzymać magisterium wymagano napisania rozprawy magisterskiej. W odróżnieniu od akademii handlowych sekcje ekonomiczne na Uniwersytetach bazowały na tradycyjnym sposobie nauczania w postaci wykładów i egzaminów. Przedmioty ogólne stanowiły dziewięć dziesiątych zaliczonych przez studentów zajęć. Nie uczono języków obcych i nie wymagano pisania pracy magisterskiej. Tytuł magistra nadawano po zdaniu egzaminu z ekonomii.

Akademie handlowe realizowały program kształcenia łączący teoretyczne zagadnienia nauk społecznych z wdrażaniem do samodzielnego wykonywania zadań praktycznych. Kształcenie w nich było bardziej kosztowne ze względu na zróżnicowanie form zajęć dydaktycznych.

W zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej brak było katalogu zawodów dla osób z wyższym wykształceniem ekonomicznym, technicznym lub handlowym. Rzeczywiste zapotrzebowanie na absolwentów wyższych szkół ekonomicznych pozostawało nierozpoznane. Sekcja Szkół Ekonomicznych i Handlowych Rady Szkół Wyższych próbowała określić zadania stojące przed wyższym szkolnictwem ekonomicznym, akademickim i zawodowym. Profesor SGH Andrzej Grodek ujął te zagadnienia w postaci trzech płaszczyzn problemowych, postulując kształcenie badaczy naukowych z dziedziny gospodarczej, urzędników gospodarczych zdolnych do samodzielnego rozwiązywania problemów ekonomicznych oraz „techników pracy zawodowej” o najwyższym poziomie wiedzy¹⁶.

We wnioskach końcowych z działalności Sekcji Ekonomiczno-Handlowej Rady Szkół Wyższych znalazły się sformułowania dotyczące zmian organizacyjnych i modyfikacji programowej wyższego szkolnictwa ekonomicznego. Uważano, że obok uniwersytetów dających ogólne wykształcenie dla pracowników administracji publicznej, będą istniały akademie i wyższe szkoły ekonomiczne,

mogące być placówkami państwowymi lub społecznymi. Uczelnie miały zostać sprofilowane tematycznie według regionów gospodarczych kraju. Postulowano ujednolicenie treści kształcenia w zakresie dwóch pierwszych lat studiów, na które zamierzano wprowadzić przedmioty ujmujące zagadnienia pracy, polityki społecznej, ustawodawstwa socjalnego, rad zakładowych itp. Dostosowując program do potrzeb związanych z przeobrażeniami systemowymi wysunięto postulat obowiązujących zajęć z tematu „Współczesne prądy i ustroje społeczno-gospodarcze w ujęciu porównawczym i syntetycznym”. Myślano o uzupełnieniu programu studiów w Szkole Głównej Handlowej problematyką prezentującą techniki planowania gospodarczego¹⁷.

Prace nad przeobrażeniem struktury i treści wyższego szkolnictwa ekonomicznego kontynuowała powstała w marcu 1948 r. Sekcja Ekonomiczno-Prawna Rady Głównej do Spraw Nauki i Szkół Wyższych. W skład Sekcji weszli wykładowcy nauk ekonomicznych i prawnych, przedstawiciele Ministerstwa Oświaty i praktyki gospodarczej. Przewodniczącym sekcji został Jan Wasilkowski, zastępcą przewodniczącego Czesław Nowiński. W pracach sekcji uczestniczyli: Jan Drewnowski, Jerzy Jodłowski, Edward Lipiński, Stefan Rozmaryn, Jerzy Tepicht. Ostatni z nich zrezygnował z pracy w drugim półroczu 1948 r., zastąpili go Jan Rutkowski i Leon Kurowski¹⁸. Zasady organizacji studiów ekonomicznych przedstawione zostały w programie opracowanym przez J. Drewnowskiego, profesora SGH i przewodniczącego Komisji Odbudowy Nauki Centralnego Urzędu Planowania. Referując główne tezy, będące wytycznymi dla reorganizacji studiów ekonomicznych, J. Drewnowski uznał, że podział na nauki ekonomiczne i handlowe powinien zostać zastąpiony ujęciem całości zagadnień gospodarczych w skali makro- i mikroekonomicznej. Wykazywał podrzędną i pomocniczą rolę nauk handlowych dowodząc, że naukowe podejście do zagadnień ekonomicznych znajduje swój wyraz jedynie w naukach ekonomicznych podczas, gdy nauki handlowe są zbiorem wiadomości lub umiejętności o charakterze technicznym. Wyprowadził z tego wniosek o konieczności podziału uczelni ekonomicznych na akademickie i zawodowe z zachowaniem możliwości uzupełnienia studiów handlowych w uczelniach akademickich. Postulował wprowadzenie w akademiach czteroletnich studiów magisterskich i trzyletnich zawodowych, a w wyższych szkołach zawodowych wyłącznie trzyletnich studiów zawodowych. Wykluczał możliwość kształcenia uniwersyteckiego w ramach sekcji ekonomicznych wydziałów prawnych uważając, że nadawanie stopni naukowych z zakresu ekonomii powinno zostać ograniczone do wydziałów, w których nauki ekonomiczne stanowią podstawowy przedmiot nauczania. Wychodząc z tezy o różnym sposobie podejścia do zagadnień ekonomicznych proponował utworzenie w uczelniach dwóch wydziałów: ekonomicznego i handlowego. Pierwszy z wydziałów, dla którego proponowano także nazwy wydział gospodarstwa narodowego, ogólno-ekonomiczny lub ekonomiczno-społeczny, obejmować miał prezentację dyscyplin ekonomicznych z punktu widzenia całości gospodarstwa narodowego. Wydział handlowy

podejmować miał problemy ekonomiczne w skali przedsiębiorstwa. Wydział ekonomiczny miały posiadać wszystkie uczelnie kształcące na poziomie akademickim, wydział handlowy, mogący wystąpić pod nazwą wydziału administracji przedsiębiorstw, organizacji przedsiębiorstwa lub ekonomiki jednostkowej, charakteryzować miał zakres kształcenia w wyższych szkołach zawodowych¹⁹.

J. Drewnowski proponował utworzenie obu wydziałów na poziomie akademickim w akademiach handlowych. Jednocześnie domagał się weryfikacji ogólnopolskiej lokalizacji sieci studiów ekonomicznych, mającej polegać na wyeliminowaniu przypadków istnienia dwóch jednakowych wydziałów w jednej miejscowości. Propozycję tę argumentował koniecznością oszczędności finansowych. W praktyce realizacja tych postulatów oznaczać miała degradację akademii handlowych w ośrodkach uniwersyteckich lub likwidację wydziałów ekonomicznych uniwersytetu w ośrodkach posiadających akademie handlowe. W Radzie d/s Nauki i Szkolnictwa Wyższego padły propozycje upaństwowienia Akademii Handlowej w Krakowie i przekształcenia jej w zawodową jednowydziałową Wyższą Szkołę Handlową. W przyszłości przewidywano utworzenie w jej ramach kierunku spółdzielczego. Podobnej degradacji miała ulec Akademia Handlowa w Poznaniu. Oddział Akademii w Szczecinie miał zostać upaństwowiony i przekształcony w Akademię Nauk Politycznych. W Warszawie w Szkole Głównej Handlowej przewidywano utworzenie wydziałów ekonomicznego i handlowego, a w filii SGH w Łodzi zamiejscowego Wydziału Ekonomicznego SGH. Postulowano jednocześnie zlikwidowanie kierunku ekonomicznego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym w Uniwersytecie Łódzkim oraz Wydziału Spółdzielczego w SGGW. Postanowiono nie reorganizować państwowej Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie i prywatnej Wyższej Szkoły Handlowej we Wrocławiu. W maju 1948 r. Rada Główna d/s Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyjęła postulowane propozycje z niewielkimi poprawkami. Dotyczyły one przekształcenia filii Szkoły Głównej Handlowej w Łodzi w zamiejscowy Wydział Handlowy, a nie jak pierwotnie przewidywano Ekonomiczny oraz utworzenia na tym wydziale kierunku spółdzielczego. Postanowiono zlikwidować Studium Ekonomiczne na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Kierunek spółdzielczy, przewidywany w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie, zamierzano przenieść do Częstochowy²⁰.

Przed rozpoczęciem roku akademickiego 1948/49 ustalono przykładowe kierunki kształcenia na wydziałach ekonomicznym i handlowym. Miały one być wprowadzone na trzecim roku studiów. Dla wydziału ekonomicznego przewidziano kierunki: teoretyczno-ekonomiczny, planowania, administracji gospodarczej, skarbowy, gospodarki międzynarodowej. Na wydziale handlowym planowano utworzenie specjalizacji: przemysłowo-handlowej, bankowej, ubezpieczeniowej, spółdzielczej i samorządowej²¹.

W roku akademickim 1948/49 plany Rady Głównej zrealizowano jedynie w części dotyczącej likwidacji wydziałów ekonomicznych uniwersytetów i usamodzielnienia

się szczecińskiej filii Akademii Handlowej w Poznaniu. Jednocześnie zmiana sytuacji gospodarczej, spowodowana uchwaleniem na Kongresie Zjednoceniowym PZPR projektu założeń Ustawy o Sześcioletnim Planie Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu, postawiła przed Radą do spraw Nauki i Szkół Wyższych nowe zadania dotyczące wyższego szkolnictwa ekonomicznego. Przedstawiony w styczniu 1949 r. projekt sieci wyższych szkół ekonomicznych i handlowych zakładał utrzymanie dotychczas istniejących wyższych szkół i akademii handlowych, przewidując utworzenie wydziałów ekonomicznych w Uniwersytetach Poznańskim i Jagiellońskim, po przekształceniu tamtejszych akademii w wyższe szkoły handlowe²². Dane dotyczące popytu gospodarki na ekonomistów w latach planu sześcioletniego zostały opracowane w przybliżeniu w oparciu o ankiety zebrane w Ministerstwie Oświaty. Rada do spraw Nauki i Szkół Wyższych stwierdziła, że w celu osiągnięcia liczby absolwentów, zbliżonej do zapotrzebowania wynikającego z planu, należy rozbudować już istniejące uczelnie. Zakładano wybudowanie nowych gmachów dla Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, wydziałów ekonomicznych Uniwersytetu w Poznaniu i w Krakowie oraz rozbudowę istniejącego budynku Wyższej Szkoły Administracji Handlowej w Częstochowie. Koszty wprowadzenia reorganizacji studiów i związanej z tym rozbudowy niektórych ośrodków szacowano na około 2,5 miliarda złotych. Wszystkie uczelnie kształcące ekonomistów miały zostać upaństwowione²³.

Projekt Rady Głównej zakładał zwiększenie liczby studiujących o ponad 25%, co przy jednoczesnym założeniu podwyższenia wskaźnika terminowego kończenia studiów do 20% prowadzić miało do corocznego zasilania gospodarki przez 4000 nowych ekonomistów. Dane te obliczono przy założeniu, że absolwenci ci ukończą jedynie trzyletnie studia zawodowe. Nie ustalono wówczas ile procent absolwentów studiów pierwszego stopnia będzie kontynuowało studia na roku magisterskim²⁴. Podniesienie wskaźnika sprawności kształcenia powodowane było planem zaostrenia dyscypliny studiów. Najwięcej absolwentów dostarczyć miała gospodarce Szkoła Główna Handlowa w Warszawie oraz Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach. Plan ten zamierzano osiągnąć poprzez zwiększenie liczby studiujących z 1573 do 4000 w Warszawie i z 1000 do 3000 w Katowicach. Pozostałe uczelnie kształcić miały po około 1500 studentów, z wyjątkiem Częstochowy dla której plan docelowy wyniósł 1000 studentów, przy czym liczba ta oznaczała trzykrotne zwiększenie stanu istniejącego dotychczas. Wydziały handlowe kształcić miały trzy i pół raza więcej studentów w porównaniu z wydziałami ekonomicznymi. Największe liczby studentów przewidywano na kierunkach: przemysłowym, handlowym, planowania, finansowo-skarbowym i bankowym; najmniejsze na kierunkach statystycznym i ubezpieczeniowym²⁵.

Pierwszy kompleksowy projekt przygotowania uczelni ekonomicznych do zadań ilościowych w zakresie kształcenia kadr podtrzymał podział na dziedziny kształcenia, ustalane w oparciu o kompleksowe podejście do całokształtu spraw związanych z gospodarką narodową. Rada do spraw Nauki i Szkół Wyższych

rozważała kwestię zmiany nazwy szkół w kierunku bardziej odpowiadającym rzeczywistym obszarom nabywanej w nich wiedzy. A. Grodek proponował zmianę nazwy Szkoła Główna Hnadlowa na Szkoła Główna Gospodarstwa Narodowego, a innych akademii handlowych na Akademie Gospodarstwa Narodowego. E. Lipiński uważał, że uczelnie ekonomiczne szezebla akademickiego powinny otrzymać nazwy Wyższych Szkół Administracji Publicznej, a szkoły zawodowe Wyższych Szkół Administracji Przedsiębiorstw²⁶.

Zmiana charakteru planowania gospodarczego i związane z nią odmienne spojrzenie działaczy politycznych i gospodarczych na mechanizmy sterujące rozwojem gospodarczym kraju spowodowały zasadniczy zwrot w sposobie podejścia do roli i zadań czekających ekonomistów w nowym systemie gospodarowania. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w opracowywanym przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego nowym ujęciu specjalności, mających być przedmiotem kształcenia ekonomistów. Kierując się wytycznymi centralnego planisty Ministerstwo Oświaty opracowało w 1949 r. nowy projekt podziału uczelni ekonomicznych na wydziały i specjalizacje. W projekcie tym określono planowane liczby absolwentów na lata 1951–1955. Szacunki oparto na planach zapotrzebowania na absolwentów poszczególnych specjalności sporządzonych w PKPG, które zakładały, że w ciągu planu sześcioletniego uczelnie powinny wykształcić około 23000 ekonomistów w tym 6750 planistów, 6950 księgowych, 1360 statystyków, 3700 handlowców, 4200 finansistów²⁷. W 1950 r. Ministerstwo Oświaty opracowało nowy plan przewidujący wykształcenie 20 900 ekonomistów²⁸.

Po V plenum KC PZPR zadania wyższych szkół ekonomicznych w zakresie kształcenia nowych kadr ekonomistów w planie sześcioletnim określono na 13000²⁹. Chodziło tu zapewne o ilość absolwentów kierowanych do pracy w trybie planowego zatrudnienia.

W latach 1949–1950 Ministerstwo Oświaty, a następnie Ministerstwo Nauki i Szkół Wyższych modyfikowały planowaną sieć kształcenia ekonomistów w zależności od zapotrzebowania zgłaszanego przez centralnego planistę i możliwości wykorzystania istniejącej bazy szkół wyższych. Ustalono, że główny ciężar kształcenia poniesie powstająca na bazie Szkoły Głównej Handlowej pierwsza upaństwowiona w ramach kompleksowej reformy uczelnia – Szkoła Główna Planowania i Statystyki. Nowy, opracowany w roku akademickim 1949/50, projekt wyższych szkół ekonomicznych zakładał utworzenie uczelni ekonomicznych na bazie istniejących akademii i wyższych szkół handlowych. Nie przewidywano w pierwszym okresie planu sześcioletniego uruchomienia wydziałów ekonomicznych uniwersytetów. Wykładowców ekonomii zamierzano kształcić w ramach kierunku ekonomii politycznej SGPiS³⁰.

W nowych planach kształcenia największy nacisk położono na kształcenie finansistów. Wydziały finansów powstać miały w SGPiS oraz uczelniach w Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu. Drugim kierunkiem pod względem liczby planowanych absolwentów była ekonomika handlu wewnętrznego. Kierunek ten

zamierzano uruchomić w uczelniach: warszawskiej, łódzkiej, krakowskiej, poznańskiej i szczecińskiej. Na trzecim miejscu, z punktu widzenia pożądanej liczby studentów, znalazł się kierunek ekonomiki przemysłu. Specjalistów z tej dziedziny kształcić miały uczelnie w Warszawie, Katowicach i Częstochowie. Kierunki decydowały o profilu wyższych szkół ekonomicznych. Uczelnie w Katowicach i Częstochowie miały reprezentować, obok kierunku przemysłowego, także nauki z zakresu gospodarki komunalnej. Uczelnia w Szczecinie miała spełniać funkcje ośrodka dostarczającego gospodarce specjalistów z dziedziny transportu, Sopot – ekonomistów dla resortu żeglugi i handlu morskiego, Wrocław – obok finansistów – kształcić miał fachowców z dziedziny budownictwa. Uczelnia w Łodzi otrzymała zadanie wykształcenia handlowców³¹.

W roku akademickim 1950/51 ukształtowana została sieć wyższego szkolnictwa ekonomicznego, funkcjonująca przez cały okres planu sześcioletniego. Wszystkie uczelnie ekonomiczno-handlowe zostały upaństwowione, a ich strukturę wydziałową władze państwowe dopasowały do potrzeb gospodarczych regionu i zmieniały ją wraz ze zmianą wytyczonych przez centrum gospodarcze priorytetów. Nazwy uczelni ujednolicono przemianowując je na wyższe szkoły ekonomiczne. Jedynie upaństwowiona w 1946 r. Wyższa Szkoła Handlu Morskiego w Gdyni z siedzibą w Sopocie zachowała do 1952 r. swą dawną nazwę³². Rok 1950 przyniósł również zamknięcie wszystkich sekcji ekonomicznych na uniwersytetach. Prawa akademickie przyznano SGPiS, którą przekształcono w uczelnię dwustopniową.

Wykryształizowana w roku akademickim 1950/51 nowa sieć wyższych szkół ekonomicznych różniła się w szczegółach w stosunku do projektu z roku akademickiego 1949/50. W nowej sieci wyższych szkół ekonomicznych uczelnia w Częstochowie uzyskała specjalizację w zakresie technologii żywienia zbiorowego; zrezygnowano z przewidzianych wcześniej dla niej specjalności przemysłowych wprowadzając kierunek handlowy³³. Ustalono, że we wszystkich, poza SGPiS, uczelniach funkcjonować będą po dwa wydziały³⁴. Było to rozwiązanie racjonalne i bardziej wiążące uczelnię z otoczeniem w którym funkcjonowała. Stworzenie ośrodków o jednej tylko specjalności mogłoby powodować niepełne wykorzystanie możliwości kadrowych i lokalowych jednych ośrodków przy jednoczesnym nadmiernym zagęszczeniu studentów i konieczności rozbudowy domów studenckich w innych.

W okresie planu sześcioletniego uczelnie ekonomiczne otrzymywały od Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego zadania dotyczące wypełniania limitów rekrutacyjnych, uzyskiwania określonych wskaźników sprawności szkolenia, promowania odpowiadającej potrzebom gospodarki liczby absolwentów.

Podstawą do obliczania limitów rekrutacyjnych był popyt na kadry z wyższym wykształceniem ekonomicznym zgłaszany przez poszczególne branże gospodarki do PKPG. Dane z Państwowej Komisji otrzymywało Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, które ustalało corocznie odpowiednie limity w oparciu o formułę

uwzględniającą ilość planowanych miejsc pracy dla absolwentów poszczególnych specjalności oraz planowane wskaźniki sprawności szkolenia. Powstały system planowania kadr opierał się na doświadczeniach uczelni radzieckich.

W roku akademickim 1951/52 planowano przyjęcie 3650 osób na wszystkie kierunki wyższych studiów ekonomicznych. Najwięcej miejsc przewidziano na kierunkach planowania przemysłu i finansowym. Ogólny limit przyjęć został przekroczony o 9,5%. Wyższe wskaźniki przekroczenia planowanego limitu zanotowano na kierunkach: planowania handlu, transportu, finansów oraz technologii żywienia zbiorowego. Największa rozbieżność między liczbą planowaną a rzeczywistą przyjętych kandydatów wystąpiła na kierunku technologii żywienia zbiorowego³⁵. Fakt ten uwzględniono w następnym roku akademickim wyznaczając limit miejsc odpowiadający liczbie studentów przyjętych rok wcześniej. Ogólny limit przyjęć zmniejszono wówczas w porównaniu do roku akademickiego 1951/52 o około 10% i ustalono na poziomie 3330 miejsc³⁶. Korektę tę można tłumaczyć chęcią osiągnięcia ostatecznego wyniku rekrutacji, zakładanego na rok 1951/52, a przekroczonego wówczas o wartość obniżenia limitu w roku następnym. Tym samym przyjmowano milczące założenie, że zainteresowanie studiami ekonomicznymi i stopień przygotowania kandydatów pozostaną na niezmiennym poziomie. Obniżono limity na kierunku handlowym i statystycznym. Mimo to limit na kierunku statystycznym wypełniono tylko w 87%. Pozostałe limity przyjęć zostały przekroczone³⁷.

Pierwsze znaczące rozbieżności między liczbą przyjęć zaplanowaną i zrealizowaną w wyniku rekrutacji można zaobserwować analizując dane z akcji rekrutacyjnej na rok akademicki 1953/54. Centralny plan zakładał przyjęcie 4040 osób³⁸, co było dużym wzrostem ilościowym w porównaniu do dwóch poprzednich lat. Limity zaplanowano według węższych specjalizacji branżowych w związku z faktem wprowadzania na uczelnie coraz większej ich liczby. Wyższe szkoły ekonomiczne plan rekrutacji wykonały w 96,6%³⁹. Był to wskaźnik o 0,8% niższy od średniej w skali resortu szkolnictwa wyższego. Najgorzej wypadła rekrutacja na specjalizacje statystyczną i pedagogiczną. Nie wykonano planowanych limitów w zakresie finansów oraz rachunkowości. W przypadku rekrutacji na specjalności mieszczące się dawniej w ramach szerszego kierunku planowania przemysłu plan został przekroczony. Przekroczenie planu przyjęć zanotowano także na kierunkach handlu, transportu i spedycji oraz towaroznawstwa. Analiza wykonania planu przyjęć sporządzona w Departamencie Szkół Ekonomicznych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego wykazała nieprawidłowe rozłożenie zadań planowych między poszczególne uczelnie i słabe przygotowanie kandydatów, spośród których tylko 34,8% było absolwentami liceów ogólnokształcących⁴⁰.

W roku akademickim 1954/55 nastąpiła reorganizacja sieci wyższych szkół ekonomicznych, w wyniku której zlikwidowano Szkołę Główną Służby Zagranicznej przenosząc Wydział Handlu Zagranicznego do SGPiS, wprowadzono we wszystkich uczelniach jednolite studia magisterskie, studia zawodowe poz-

stawiono jedynie w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Częstochowie, którą zamierzano w przyszłości zlikwidować poprzez włączenie w strukturę Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie⁴¹. Jednolite studia magisterskie miały objąć studentów przyjętych w roku akademickim 1952/53. Plany rekrutacyjne dotyczyły więc kadr mających zasilić gospodarkę po zakończeniu planu sześcioletniego. Wobec faktu niewykonania wysokich zadań rekrutacyjnych w roku akademickim 1953/54, w roku następnym obniżono limity z 4040 do 3740 miejsc⁴². Zlikwidowano również część bardzo wąskich specjalizacji branżowych. Mimo tych zabiegów rekrutacja na rok akademicki 1954/55 pokazała mały stopień atrakcyjności kierunków ekonomicznych. Plan rekrutacji wykonano zaledwie w 78,7%⁴³. Przekroczyły limity uczelnie w Sopocie i Wrocławiu. W Sopocie w 140% wykonano zadania planowe na kierunkach: ekonomika portów i ekonomika żeglugi morskiej, 117% na kierunku finanse i rachunkowość transportu morskiego. Prawie całkowicie wypełniono limity miejsc w nowo utworzonych w SGPiS wydziałach Rolnictwa i Handlu Zagranicznego. Niedobory dotyczyły kierunku finanse i rachunkowość rolnictwa, na który przyjęto o jedną osobę mniej niż planowano i kierunku ekonomiki handlu zagranicznego, na który przyjęto o dwie osoby mniej. Całkowicie wykonano plany przyjęć na kierunkach ekonomika i organizacja przemysłu spożywczego oraz ekonomika i organizacja przemysłu mięsnego i mleczarskiego we Wrocławiu⁴⁴. Wynika z tego, że największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki związane z gospodarką morską i przemysłem artykułów rolno-spożywczych. Najgorsze wyniki rekrutacyjne uzyskały uczelnie w Szczecinie, Poznaniu i Katowicach. Na kierunkach finanse i rachunkowość transportu drogowego oraz finanse i rachunkowość transportu kolejowego nie zapełniono nawet połowy oferowanych miejsc, nieco wyższe wskaźniki, ale nie osiągające 60% zanotowano na kierunkach: budżet państwa, obrót pieniężny i kredyt oraz statystyki ekonomicznej; 60% wypełnienia planowanych limitów osiągnięto w zakresie ekonomiki transportu drogowego i rachunkowości transportu wodno-śródlądowego. Na pozostałych kierunkach limity wykonano w 70–90%⁴⁵.

Wskaźnik resortowy wykonania planu rekrutacji dla uczelni podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego wyniósł w roku akademickim 1954/55 – 97,4%. Planu nie wykonały jedynie wyższe szkoły ekonomiczne i uniwersytety. Zestawienie wyników rekrutacji do szkół ekonomicznych z wynikami rekrutacji w skali resortu szkół wyższych pokazuje, że uczelnie ekonomiczne przyjęły o 18,7% mniej kandydatów niż wyniosła średnia krajowa wykonania planu przyjęć. Oznaczało to drastyczne załamanie się akcji rekrutacyjnej, którego pierwsze zwiastuny zaobserwowano przy przyjęciach w roku akademickim 1953/54. Zainteresowanie studentów przesunęło się w kierunku uczelni technicznych i rolniczych. Tendencja spadkowa była na tyle wyraźna, że nie można jej było tłumaczyć tylko zawyżonymi liczbami limitów. Niewykonanie planu w roku akademickim 1953/54 było stosunkowo niewielkie, zważywszy na wysokie limity rekrutacyjne. W roku akademickim

1954/55 mimo obniżenia limitu o 7,5% nastąpił ponad 20% niedobór kandydatów zakwalifikowanych do podjęcia studiów.

Uczelnie tłumaczyły niskie wskaźniki rekrutacji słabym przygotowaniem kandydatów oraz małym zainteresowaniem ze strony absolwentów szkół średnich. Wskazywały na fakt niedostatecznego rozpoznania rzeczywistych możliwości rekrutacyjnych z powodu niewystarczającej wiedzy o absolwentach szkół średnich, zainteresowanych podjęciem studiów ekonomicznych⁴⁶.

W roku akademickim 1955/56 PKPG zaplanowała przyjęcie do wyższych szkół ekonomicznych 2250 nowych studentów. Zmieniona sytuacja polityczna kraju rzutowała jednak na proces podejmowania decyzji w sprawach dalszego rozwoju szkolnictwa ekonomicznego. W wyniku demokratyzacji życia społecznego centralne władze gospodarcze i polityczne uwzględniły w swych planach głosy środowisk bezpośrednio zainteresowanych dalszym rozwojem uczelni ekonomicznych. Opinie i postulaty środowiska akademickiego, dotyczące rekrutacji do szkół wyższych, przedstawili rektorzy wyższych szkół ekonomicznych na Ogólnopolskim Zjeździe Rektorów odbytym w sierpniu 1955 r. Limit przyjęć do wyższych szkół ekonomicznych obniżono wówczas do 1755 osób⁴⁷. Urealnione limity, ustalone w oparciu o doświadczenia i obserwacje kręgów bezpośrednio zainteresowanych przyjmowaniem nowych studentów, pozwoliły nie tylko osiągnąć, ale nawet przekroczyć o 110 osób zadania planowe. W porównaniu do pierwotnych założeń PKPG plan rekrutacji wykonano w 82,7%, co w niewielkim stopniu odbiegało od średniej dla całego resortu (84,5%). Limitów, ustalonych w Sopocie, nie wykonano jedynie na kierunkach planowania gospodarki narodowej i gospodarki miejskiej. Ogółem jednak w ostatnim roku planu sześcioletniego każda z uczelni osiągnęła bądź przekroczyła przeznaczone dla niej liczby przyjmowanych studentów, które były podstawą wykształcenia absolwentów dla następnych pięciolatek⁴⁸.

Polityka preferowania przyjęć młodzieży ze „środowisk społecznie zaniedbanych” doprowadziła do poważnej zmiany składu socjalnego młodzieży podejmującej studia. W przypadku szkół ekonomicznych wskaźnik młodzieży robotniczej i chłopskiej studiującej w latach Planu Budowy Podstaw Socjalizmu przewyższał około 5% średnią krajową. Porównując te proporcje w odniesieniu do lat 1918–1939 otrzymujemy obraz zmian wskazujący na szybki proces „proletaryzacji” wyższych szkół ekonomicznych. W pierwszej połowie lat pięćdziesiątych struktura społeczna młodzieży studiującej w uczelniach ekonomicznych wskazywała, że studentów z rodzin inteligenckich było 10–15% mniej niż wśród młodzieży studiującej na wszystkich uczelniach podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego.

Tabela 1.

Pochodzenie społeczne młodzieży studiującej w latach 1935/36 oraz 1952/53–1954/55

Rok akademicki	Pochodzenie społeczne									
	Robotnicze		Chłopskie		Inteligencje		Rzemieślnicze		Inne	
	1)	2)	1)	2)	1)	2)	1)	2)	1)	2)
1	2		3		4		5		6	
1935/36	10,0	9,9	12,0	11,7	38,0				40,0	
1952/53	35,9	41,0	23,5	28,9	36,4	26,1	3,6	3,7	0,6	0,9
1953/54	34,2	40,3	23,6	29,8	37,0	25,3	3,9	3,7	0,4	0,9
1954/55	34,2	40,0	23,3	31,1	40,6	23,8	4,1	4,2	0,8	0,9

1) = Ogółem

2) = WSE

Źródło: Na podstawie: H. S ł a b e k : *Historia społeczna Polski Ludowej 1944–1970*. Warszawa 1988 s. 247, 361.

Wypełnienie limitów przyjęć i „proletariacki” skład socjalny podejmujących studia były ważnymi zadaniami, z realizacji których naczelne władze polityczne i gospodarcze kraju rozliczały szkoły wyższe. Zadania były jednak jedynie środkami do osiągnięcia nadrzędnego celu, jakim było wykształcenie odpowiedniej ilości nowych ekonomistów. W celu osiągnięcia zamierzonej liczby absolwentów ustalono wysokie, sięgające 80%⁴⁹, wskaźniki sprawności kształcenia, które chciało zrealizować przy pomocy administracyjnych uregulowań, np. dyscyplinę studiów. Uczelnie otrzymywały od Ministerstwa zadania terminowej „produkcji kadr”. Rzeczywista sprawność szkolenia wyrażana była procentem studentów kończących studia bez opóźnień.

Mimo nie osiągnięcia planowanych przez centralne władze państwa wskaźników sprawności kształcenia, szkolnictwo wyższe osiągnęło niewątpliwe sukcesy w tej dziedzinie w porównaniu z latami dowojennymi oraz okresem pierwszych lat powojennych. Na sukces ten złożyło się jednak wiele czynników, z których najważniejszymi były: zakaz łączenia studiów z pracą zawodową, wprowadzenie „socjalistycznej dyscypliny pracy” dla studentów i pracowników naukowych, obniżenie poziomu nauczania, wprowadzenie systemu stypendiów socjalnych i mieszkaniowych. Według danych szacunkowych sprawność szkolenia w uczelniach handlowych w okresie dowojennym oscylowała w granicach 11–12%⁵⁰ i przewyższała przeciętną sprawność dla resortu wynoszącą 8,5%⁵¹. Sprawność szkolenia roczników powojennych kończących studia w latach 1949 i 1950 wyniosła 30–40%⁵². Największy wzrost sprawności osiągający 67,7% i 70,7% dokonał się w latach 1953 i 1954⁵³.

Ogółem mimo osiągnięcia niższych od zakładanych w 1950 r. wskaźników sprawności szkolenia, uczelnie ekonomiczne zdołały wykształcić w latach planu sześcioletniego i skierować do pracy zaplanowaną liczbę absolwentów⁵⁴. W latach

1950–1955 wykształcono 21839 absolwentów uczelni ekonomicznych⁵⁵, podczas gdy w latach 1944–1949 tylko 2620⁵⁶. Osiągnięte wyniki były skutkiem dużej liczby absolwentów opuszczających uczelnię w pierwszych latach planu, będących studentami z końca lat czterdziestych. Dla przykładu wykonanie planu kształcenia absolwentów wyższych szkół ekonomicznych w 1951 r. o 30% przekroczyło średnią krajową liczoną dla uczelni podległych Ministerstwu Szkół Wyższych⁵⁷. W latach 1951–1955 skierowano do pracy w trybie planowanego zatrudnienia 12438 absolwentów wyższych szkół ekonomicznych⁵⁸.

Funkcjonujący w latach 1949–1956 system wyższego szkolnictwa ekonomicznego odpowiadał ukształtowanej w warunkach „realnego socjalizmu” branżowej strukturze gospodarki. Zarzucono koncepcje opracowywane przez profesorów SGH w latach 1946–1948. Wprowadzono podział na wąskie specjalizacje kształcenia kopiując nomenklaturę specjalności ustalaną w PKPG. W chwili rozkwitu, zbudowanego na wzór wyższego szkolnictwa ZSRR systemu, liczba specjalizacji sięgała kilkudziesięciu, osiągając swe apogeum w roku akademickim 1953/54. Dopiero po 1954 r., nie bez wpływu przykładu radzieckiego, liczbę tę zmniejszono do kilkunastu. W latach 1955–1956 władze ministerialne zaczęły dostrzegać niską efektywność funkcjonującej sieci wyższych szkół ekonomicznych. Postulowano powrót do koncepcji kilku silnych ośrodków akademickich proponując likwidację uczelni nie zatrudniających tytularnych profesorów i docentów⁵⁹.

Przypisy

¹ Por.: Z. G a z d a : *Sieć wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Polsce w latach 1945–1950*. „Życie Szkoły Wyższej” 1987 nr 5 s. 107–119.

² W. K o w a l e n k o : *Tajny Uniwersytet Ziem Zachodnich*. Uniwersytet Poznański 1940–1945. Poznań 1961 s. 65–67.

³ *Szkoła Główna Handlowa w latach 1939–1945*. Warszawa 1986 s. 42.

⁴ Tamże s. 43; *Wyższa Szkoła Handlowa. Szkoła Główna Handlowa. Miejska Szkoła Handlowa*. Warszawa 1984 s. 95; *Walka o oświatę, naukę i kulturę w latach okupacji 1939–1945. Materiały z terenu m.st. Warszawy i województwa warszawskiego*. Warszawa 1961 s. 301.

⁵ *Katolicki Uniwersytet Lubelski. 50 lat istnienia i działalności*. Lublin 1968 s. 20.

⁶ Por.: Z. G a z d a , dz.cyt. s. 112–113.

⁷ J. C h o d a k o w s k a : *Rozwój szkolnictwa wyższego w Polsce Ludowej w latach 1944–1951*. Warszawa 1981 s. 31; *Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Katowicach 1937–1967*. Katowice 1969 s. 48–52.

⁸ *Szkoła Główna Handlowa...* s. 43.

⁹ S. B o l l a n d , Z. Ż a b i Ń s k i : *Zarys historii Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie 1925–1965*. Kraków 1965 s. 17; *Akademia Ekonomiczna w Poznaniu 1928–1976*. Warszawa 1976 s. 32.

- ¹⁰ Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Sopocie 1945–1955. Sopot 1955 s. 16.
- ¹¹ Z. G a z d a , dz.cyt. s. 113.
- ¹² A. H o l e c k i , B. H e r s t y , J. J a s i ń s k i : *Akademia Ekonomiczna im. O. Langego we Wrocławiu. Dzieje uczelni*. Wrocław 1987 s. 6–8.
- ¹³ 25 lat wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie. Poznań 1971 s. 5.
- ¹⁴ Por.: Z. G a z d a , dz.cyt.; *Rada Szkół Wyższych. Sprawozdanie z działalności*. Warszawa 1948.
- ¹⁵ A. G r o d e k : *Organizacja szkolnictwa ekonomicznego*. W: *Rada...* s. 177.
- ¹⁶ Tamże s. 182–183.
- ¹⁷ E. L i p i ń s k i : *Sprawozdanie z działalności Sekcji Ekonomiczno-Handlowej Rady Szkół Wyższych*. W: *Rada...* s. 172.
- ¹⁸ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 7–8.
- ¹⁹ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 50–58.
- ²⁰ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 63–64.
- ²¹ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 57.
- ²² Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 115–116.
- ²³ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 116–117.
- ²⁴ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 116 – obliczenia własne na podstawie danych zamieszczonych w tablicach przedstawiających projekt sieci szkół ekonomicznych.
- ²⁵ Tamże.
- ²⁶ Archiwum Akt Nowych, Zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 716, s. 110.
- ²⁷ Archiwum Polskiej Akademii Nauk, *Materiały Andrzeja Grodka*, sygn. III-81, j. 161, s. 37.
- ²⁸ Tamże j. 162, s. 44.
- ²⁹ S. S u r z y c k i : *Reforma wyższych studiów ekonomicznych*. „*Ekonomista*” 1951 nr 2 s. 127.
- ³⁰ *Materiały Andrzeja Grodka*, j. 162, s. 41.
- ³¹ Tamże.
- ³² DzURP 1950 nr 45 poz. 412.
- ³³ DzURP 1950 nr 7 poz. 67, 68; nr 45, poz. 412, 413; nr 49, poz. 443, 444; nr 51, poz. 469.
- ³⁴ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1033, s. 176.
- ³⁵ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1036, s. 143.
- ³⁶ Tamże.
- ³⁷ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1035, s. 15.
- ³⁸ Tamże s. 13.

- ³⁹ Tamże.
- ⁴⁰ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1609; tamże t. 1591 b.p.
- ⁴¹ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1034, s. 76.
- ⁴² Tamże s. 60.
- ⁴³ Tamże s. 104.
- ⁴⁴ Tamże.
- ⁴⁵ Tamże.
- ⁴⁶ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1037, s. 3.
- ⁴⁷ Tamże s. 1–2.
- ⁴⁸ Z. N o w a k : *Zagadnienia kadr w świetle zadań planu sześcioletniego*. „Nowe Drogi” 1950 nr 4 s. 69.
- ⁴⁹ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1070, s. 76.
- ⁵⁰ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1071, s. 149.
- ⁵¹ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1051, b.p.
- ⁵² K. D a w i d : *Sprawność szkolenia w ostatnich latach planu 6-letniego w szkołach wyższych podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego*. „Życie Szkoły Wyższej” 1955 nr 6 s. 57.
- ⁵³ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1074, b.p.
- ⁵⁴ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1071, s. 204.
- ⁵⁵ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1070, s. 15.
- ⁵⁶ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1043, s. 1.
- ⁵⁷ Archiwum Akt Nowych, zespół Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, t. 1071, s. 205.
- ⁵⁸ B. O y r z a n o w s k i : *O przyszłość wyższej szkoły ekonomicznej*. „Życie Szkoły Wyższej” 1955 nr 6 s. 29–32; Z. K o s s u t : *Z zagadnień wyższego szkolnictwa ekonomicznego*. „Gazeta Młodego Ekonomisty” 1956 nr 2(13) s. 2; J. M a c i a s z e k : *O właściwy profil absolwentów wyższych szkół ekonomicznych*. „Życie Szkoły Wyższej” 1956 nr 3 s. 47–55.

Danuta Drabińska

THE ORGANIZATION AND TASKS OF POLISH HIGHER ECONOMIC SCHOOLS IN THE YEARS 1945–1955

The article discusses the period after World War II, when decisions of utmost importance were made regarding the shape and organization of economic studies in Poland. It presents successive blueprints for a reform of such studies as well as attempts to implement the new ideas. There is particular focus in the article on the direct influence exerted by the State authorities on how the extent and character of economic studies were formulated. The article may be an important contribution to studies on the policy of State authorities towards higher education in Poland in the period after World War II.